

**UCHWAŁA NR XLIV/301/14
RADY MIEJSKIEJ W DUKLI**

z dnia 23 stycznia 2014 r.

w sprawie zatwierdzenia Planu odnowy miejscowości Tylawa

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2013 r., poz. 594 z późniejszymi zmianami) oraz § 10 ust.2 pkt 2 lit. b rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 14 lutego 2008 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (Dz.U. z 2013 r., poz. 501), Rada Miejska w Dukli uchwała, co następuje:

§ 1. Zatwierdza „ Plan odnowy miejscowości Tylawa” przyjęty 23 listopada 2013 r. przez Zebranie Wiejskie Mieszkańców Tylawy, stanowiący załącznik do uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza Burmistrzowi Dukli.

§ 3. Traci moc uchwała Nr LVI/257/13 Rady Miejskiej w Dukli z dnia 26 listopada 2013 r. w sprawie uchwalenia planu odnowy miejscowości Tylawa.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady

Andrzej Dziędzic

PLAN ODNOWY MIEJSCOWOŚCI

Tylawa

W GMINIE DUKLA

**Tylawa, listopad 2013 r.
(tekst jednolity)**

SPIS TREŚCI

I. WSTĘP	3
II. DIAGNOZA STANU ISTNIEJĄCEGO	4-5
POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNO-GEOGRAFICZNE	6
HISTORIA	7
ZABYTKI	7
POWIĄZANIA KOMUNIKACYJNE	7
DEMOGRAFIA	7-8
GOSPODARKA	8
BEZROBOCIE	8
ROLNICTWO	8-9
INFRASTRUKTURA	9-10
- DROGI	10
- SIEĆ KANALIZACYJNA	10
- WODOCIĄGI	11
- SIEĆ GAZOWA	11
- TELEKOMUNIKACJA	11
- ENERGETYKA	11
- SIEĆ INTERNETOWA	12
OŚWIATA	12
OCHRONA ZDROWIA	13
KULTURA	13
SPORT	13
BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE	13
III. OCENA ZASOBÓW MIEJSCOWOŚCI	13-15
UKŁAD PRZESTRZENNY MIEJSCOWOŚCI	15
IV. ANALIZA SWOT MIEJSCOWOŚCI	15
CZYNNIKI WEWNĘTRZNE	16
- MOCNE STRONY	16
- SŁABE STRONY	16
CZYNNIKI ZEWNĘTRZNE	16
- SZANSE	16
- ZAGROŻENIA	17
V. PLAN DZIAŁAŃ	17
ZADANIA DO RELIZACJI	17-18
UZASADNIENIE REALIZACJI ZADAŃ	18
ODBIORCY PROJEKTU	18
OCZEKIWANE REZULTATY	18
SZACOWANY KOSZT REALIZACJI ZADAŃ	19
HARMONOGRAM REALIZACJI ZADAŃ	19
WDROŻENIE I MONITOROWANIE PLANU	20
VI. OPIS I CHARAKTERYSTYKA OBSZARÓW O SZCZEG. ZNACZENIU	20-21
VII. PODSUMOWANIE	21

I. WSTĘP

Rozwój i odnowa obszarów wiejskich to jedno z kluczowych wyzwań, jakie stoją przed Polską w związku z jej członkostwem w Unii Europejskiej. Zasadniczym celem jest wzmocnienie działań służących zmniejszeniu istniejących dysproporcji i różnic w poziomie rozwoju obszarów wiejskich w stosunku do terenów miejskich. Plan odnowy miejscowości jest jednym z najważniejszych elementów odnowy wsi, jej rozwoju oraz poprawy warunków pracy i życia mieszkańców.

Sporządzenie i uchwalenie tego dokumentu stanowi niezbędny warunek przy aplikowaniu o środki finansowe w ramach „Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013” (m.in. działanie „Odnowa i rozwój wsi”), jak również stanowić będzie wytyczne dla władz Gminy Dukla przy opracowaniu kierunków rozwoju miejscowości Wietrzno.

Obszarem realizacji Planu Odnowy Miejscowości Tylawa (POM Tylawa) jest obszar tej miejscowości, położonej w Gminie Dukla. Niniejsze opracowanie zawiera charakterystykę miejscowości, inwentaryzację zasobów służącą ujęciu stanu rzeczywistego, mocne i słabe strony miejscowości, (czyli analizę SWOT), planowane kierunki rozwoju wraz z szacunkowym kosztorysem i harmonogramem działań.

POM Tylawa, to dokument, który określa strategię działań w sferze społeczno-gospodarczej na lata 2010-2016. Podstawą opracowania Planu jest Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miejscowości Tylawa, przyjęty Uchwałą Nr XXX/195/05 Rady Miejskiej w Dukli z dnia 11 marca 2005 r., Strategia Rozwoju Gminy Dukla na lata 2007-2010, przyjęta Uchwałą Nr XIII/73/07 Rady Miejskiej w Dukli z dnia 14 listopada 2007r. oraz Wieloletni Plan Inwestycyjny Gminy Dukla na lata 2007-2013, przyjęty Uchwałą Nr XIII/73/07 Rady Miejskiej w Dukli z dnia 14 listopada 2007r.

Niniejszy plan jest planem otwartym, stwarzającym możliwość jego aktualizacji w zależności od potrzeb społecznych i uwarunkowań finansowych. Oznacza to, że mogą być dopisywane do niego nowe zadania, a także to, że może zmienić się kolejność ich realizacji, w zależności od uruchomienia i dostępu do funduszy UE.

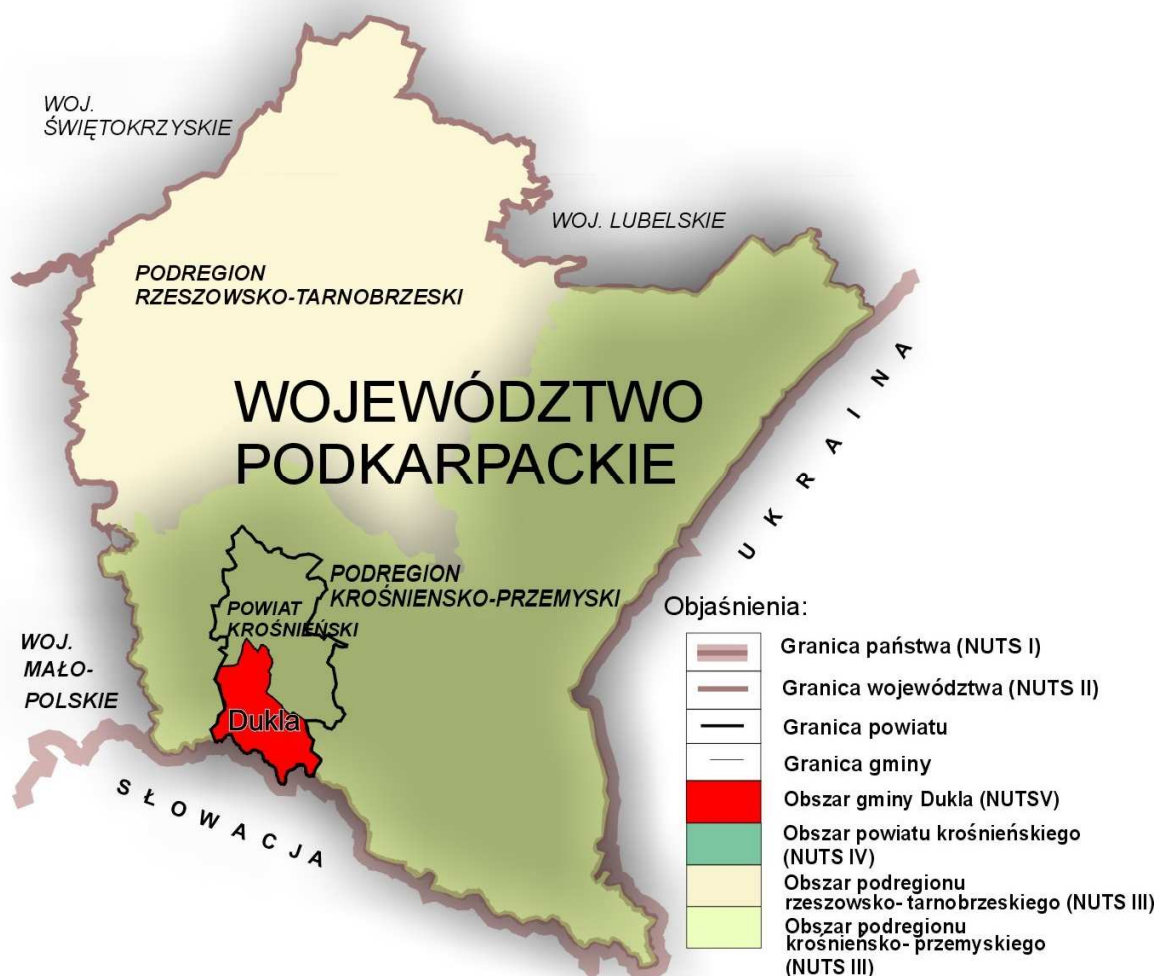
Celem planu jest podtrzymanie (lub odtworzenie) atrakcyjności miejscowości Tylawa jako miejsca zamieszkania, a także zaplanowanie oraz przeprowadzenie tego w sposób dostępny, oczekiwany i popierany oraz wykonalny dla jej społeczności. Plan ma charakter „planu małych kroków” w kierunku wielkich celów, które podejmowane przez mieszkańców przy finansowym i organizacyjnym wsparciu Gminy Dukla doprowadzą do trwałej poprawy miejscowych warunków życia.

II. DIAGNOZA STANU ISTNIEJĄCEGO

Położenie administracyjno - geograficzne

Miejscowość Tylawa jest jedną z 25 miejscowości wyodrębnionych w podziale administracyjnym gminy Dukła, położonej w południowej części województwa podkarpackiego, (przy granicy z Republiką Słowacką) w powiecie krośnieńskim.

Poniższa mapa ukazuje Gminę Dukła na tle województwa i powiatu krośnieńskiego.

Położenie Gminy Dukła w woj. Podkarpackim (w/g kodu NUTS)

Gmina zajmuje powierzchnię 333 km² i obejmuje środkową część Beskidu Niskiego zwaną Beskidem Dukielskim (Baranie - 759m n.p.m. - najwyższy szczyt Beskidu Dukielskiego). Beskid Dukielski ma urozmaicone ukształtowanie powierzchni, które jest konsekwencją zróżnicowanej budowy geologicznej regionu. Beskid Dukielski zbudowany jest ze skał osadowych – głównie z piaskowców, łupków i zlepieńców – powstałych na dnie głębokiego morza istniejącego w górnej kredzie i paleogenie. Zjawiskiem charakterystycznym dla utworów fliszowych są osuwiska. Często towarzyszą im jaskinie szczelinowe. Klimat gminy kształtowany jest przez masy powietrza polarno - morskiego (63% dni w roku). W związku

ze znacznym obniżeniem Karpat (Przełęcz Dukielska – 500 m n.p.m.) występują tu silne wiatry typu fenowego (tzw. dukielskie), wiejące z południa lub południowego – zachodu, wzdłuż ciągów dolin. Występują w okresie jesienno-zimowym, są ciepłe i suche, a ich prędkość dochodzi do 20 m/s. Miesiącem najchłodniejszym jest luty (średnio $-5,2^{\circ}\text{C}$), najcieplejszym – lipiec ($+15,7^{\circ}\text{C}$). Maksimum opadów przypada na lipiec, a minimum na styczeń. Czas zalegania pokrywy śnieżnej wynosi średnio 90 dni w roku.

W Gminie Dukla dominują lasy regla dolnego, w których drzewostany bukowe stanowią około 40%, jodłowe - 26%, sosnowe - 19%. W wyższych partiach gór przeważa zespół buczyny karpackiej, którego drzewostan składa się głównie z buka, jodły i jaworu.

Beskid Dukielski jest obszarem przejściowym między Karpatami Zachodnimi a Wschodnimi. Niektóre rośliny wschodnio - karpackie mają tu swoją zachodnią granicę występowania. Wyjątkowe obniżenie grzbietu Karpat sprzyja przenikaniu ciepłolubnych roślin z południa, których przedstawicielem jest kłokoczka południowa, kostrzewa górską czy żywokost sercowaty. Fauna jest typowa dla Beskidu Niskiego. Na uwagę zasługuje wilk, ryś, żbik i niedźwiedź brunatny. Najliczniejsze są kopytne: jelenie, dziki i sarny. Z płazów warto wymienić: salamandrę plamistą, traszkę górską i karpacką oraz kumaka górskiego. Świat ptaków reprezentuje dość liczny w tym regionie orlik krzykliwy, puchacz, bocian czarny, pluszcz i pliszka górską. Gniazduje tu również 1 para orła przedniego.

Poniższa mapa ukazuje Tylawę na tle Gminy Dukla i sąsiednich miejscowości.

Położenie miejscowości Tylawa w Gminie Dukla (mapa schematyczna).

Miejscowość Tylawa położona jest w południowej części Gminy Dukla, na lewym brzegu rzeki Jasiołki.

HISTORIA

Tylawa założona została przez ród właścicieli Dukli – Kobyłańskich. Pierwsza pisana wzmianka o niej, pochodząca z 1486 roku dotyczy zastawu tej wsi przez dziedzica Dukli Jakubowi Zaklice i jego bratu. W 1494 r. Należała do Jakuba z Międzyzgorza kasztelana chełmskiego. W późniejszym okresie Tylawa była wsią założoną na prawie wołoskim i kilkakrotnie zmieniała właścicieli. U schyłku XVI wieku wraz z sąsiednią Zyn dranową i Barwinkiem wieś była we władaniu Oktawiana Gucci. We wsi znajdowało się już 19 dworzysk wołoskich i jedno sołtysie(kniazia), cerkiew, młyn, a także 1 piła tracka. Od ostatnich lat XVI stulecia aż do schyłku XIX wieku miejscowość stanowiła własność Męcińskich. Następnie zakupiona została przez wiedeńskich przemysłowców braci Thonetów, posiadaczy rozległych lasów na tym terenie i w Bieszczadach. Prowadzili oni w Tylawie duży tartak.

W 1914 roku dwukrotnie w rejonie wsi toczyły się zacięte walki pomiędzy broniącymi dostępu do Przełęczy Dukielskiej wojskami austriackimi, a nacierającą 8 Armią rosyjską gen. Brusilowa. W grudniu po zdobyciu przez Rosjan góry Dział (618m) Austriacy bojąc się okrążenia, cofając się do Barwinka, podpalili wieś. Również ludność ewakuowana została na Górne Węgry (dziś Słowacja). Na obrzeżu wsi zostało tylko kilka domów. Wieś odbudowana została w ostatnich jeszcze latach wojny i po wojnie. Nadmienić warto, że wieś również wcześniej ulegała licznym pożarom i klęskom żywiołowym.

Po I wojnie światowej dochodziło tu do konfliktów między miejscowymi Łemkami a grekokatolickim parochem. Rzekome różnice w słowach liturgii, to tylko pozory konfliktu. Głównym powodem były wygórowane świadczenia i opłaty za usługi cerkiewne. Pazerność parocha. W tym czasie w sąsiednich wioskach przebywali księża prawosławni, uchodźcy z sowieckiej Rosji. Tu na łemkowszczyźnie wykorzystywali prorosyjskie sympatie. Żyli skromnie, jedli z miejscowymi z jednej miski. Brali co łaska za posługi. To właśnie imponowało Łemkom. Wpływ polityczny miały też czytelnie Kaczkowskiego. Przejście na prawosławie było obroną przed natrętną, nacjonalistyczną agitacją ukraińską, szerzoną przez niektórych parochów. Ruch przechodzenia na prawosławie zahamowało utworzenie Apostolskiej Administracji Grekokatolickiej Łemkowszczyzny. Wsie, które jednak wcześniej przeszły na prawosławie w całości lub w części już przy nim zostały. W Tylawie oficjalnie ludność sprowadziła księdza prawosławnego w 1927 roku. To był początek tzw. Schizmy tylawskiej, która rozszerzyła się na inne wsie. Stara cerkiew została jednak w rękach grekokatolików. Prawosławni wzniesli drewnianą cerkiew (czasownię) na skarpie przy drodze do Mszany. Dziś stoi tam odrestaurowana kapliczka w której odbywają się okazjonalnie nabożeństwa w liturgii prawosławnej.

Od 1934 roku Tylawa stanowiła siedzibę wiejskiej gminy zbiorowej. Należało do niej siedem pobliskich wsi. Gmina liczyła 3.866 mieszkańców, w tym Tylawa 906. W gminie mieszkało obok Łemków 146 Polaków i 23 Żydów.

W II wojnie światowej 10 września wieś zajęły oddziały słowackie, w skład których wchodziły dwa ukraińskie bataliony.

W lipcu 1944 roku na pobliskim Dziurdziu, przy drodze do Dukli miała miejsce potyczka łemkowsko – sowieckiego oddziału partyzanckiego mjr. Aleksandra Burdowa z Niemcami. W walce poległ Burdow, a w odwecie Niemcy rozstrzelali w tym miejscu 20 więźniów z Jasła. Miejsce ich śmierci utrwala dziś tablica pamiątkowa. U schyłku września dotarły tu wojska sowieckie i czechosłowackie. Po zdobyciu przedpoła przełęczy front utrzymał się na głównym wododziale do 6 października, tj. dnia zdobycia Przełęczy Dukielskiej.

Po wojnie kilkanaście rodzin wyjechało do Związku Radzieckiego. Większość Łemków przesiedlono w 1947 roku na Ziemię Zachodnie. Po dojściu do władzy Gomułki, wróciło tu ponad 30 osób.

ZABYTKI

Na uwagę z zabytków zasługuje murowana cerkiew grekokatolicka z 1787 roku, z dobudowaną w 1879 roku wieżą. Obecnie stanowi rzymskokatolicki kościół parafialny. Z dawnego wyposażenia zachował się pełny ikonostas. Znajdujące się w nim ikony malowane na blasze pochodzące z 1908 roku. W cerkwi znajdują się późnorenesansowe ławki, przeniesione tu końcem ubiegłego stulecia z kościoła w Iwoniczu-Wsi. Na miejscowym cmentarzu zachowało się kilka starych nagrobków, a we wsi ostatnie już, chociaż zmodernizowane, łemkowskie chyże.

POWIĄZANIA KOMUNIKACYJNE

Tylawa pełni funkcję lokalnego ośrodka mieszkalnictwa, służącego podstawowej obsłudze zamieszkałej w nim ludności oraz świadczące usługi z zakresu turystyki, rekreacji i sportu, także dla ludności przyjezdnej (w celach turystycznych, do Dukli i skansenu – Muzeum Łemkowszczyzny w Zyntranowej) oraz w celach rekreacyjnych (weekend) z najbliższych, większych ośrodków miejskich.

Tylawa częściowo położona jest w dolinie Jasiołki na jej lewym brzegu, pozostała część w dolinie rzeki Panna i potoku Mszańskiego, Stolica gminy – Dukla odległa jest o 12 km.

Największe miasta w najbliższym sąsiedztwie to: Krosno (32 km, także najbliższe połączenie kolejowe), Jasło (50 km), Svidnik (Słowacja, 25 km) i Sanok (65 km).

Pobliskie atrakcyjne uzdrowiska to: Iwonicz Zdrój (32 km) i Rymanów Zdrój (42 km).

Stolica województwa – Rzeszów (z międzynarodowym Portem Lotniczym Rzeszów – Jasionka i połączeniem kolejowym Intercity) położona jest w odległości tylko 87 km.

Przewidywana do realizacji droga szybkiego ruchu S-19 pozwoli na dojazd do stolicy województwa w ok. 40 minut.

DEMOGRAFIA

Gmina Dukla liczy 16 998 mieszkańców (wg stanu na 31.12.2008 r.), co stanowi 15,45% mieszkańców powiatu krośnieńskiego i 0,57% ludności Województwa Podkarpackiego. Gęstość zaludnienia tego terenu wynosi 51 osób na 1 km².

Miejscowość Tylawa liczy 389 mieszkańców (wg stanu na 31.12.2008 r.), co stanowi 4,78 % mieszkańców gminy. Gęstość zaludnienia w Tylawie wynosi 87 osób na 1 km².

Poniżej przedstawiono pozostałe dane demograficzne dotyczące miejscowości Tylawa według stanu na 31.12.2008 r.

Ogółem – 389 mieszkańców,
w tym:

Mężczyźni – 190,
Kobiety – 199,

Przyrost naturalny w 2008 roku:

- miejscowość Tylawa + 6,15 ‰ (urodziło się 10 dzieci, zmarło 5 osób)
- gmina Dukli + 2,29 ‰

Struktura ludności wg. grup wiekowych:

Wiek	Liczba osób	Liczba osób w %
0-6 lat	47	5,78 %
7-18 lat	125	15,38 %
19-25 lat	101	12,42 %
26-50 lat	279	34,32 %
51-65 lat	146	17,96 %
66-80 lat	73	8,98 %
powyżej 80 lat	42	5,16 %
Razem	813	100 %

Ponad połowa ludności to osoby w wieku produkcyjnym. Liczba mieszkańców Wietrzna wykazuje tendencję zwyżkową (w 1997 r. – 760 mieszkańców). Zasiedlane są stare niezamieszkałe domy a także przybywa nowych domów mieszkalnych.

GOSPODARKA

Obecna struktura podmiotów gospodarki gminy Dukla jest wynikiem procesu transformacji systemowej. Zaznacza się to wyraźnym udziałem sektora prywatnego. Sektor ten przewyższa sektor publiczny pod względem zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. Na koniec roku 2007 działały 843 podmioty prowadzące działalność gospodarczą.

Największy udział wśród zarejestrowanych podmiotów stanowią podmioty z sekcji: handel i naprawy. Wśród podmiotów prywatnych przeważają małe i średnie przedsiębiorstwa. Najczęściej spotykane rodzaje działalności to począwszy od rolnictwa poprzez handel hurtowy i detaliczny, produkcję części metalowych, produkcję mebli, budownictwo, aż po handel, produkcję eksportową i gospodarkę komunalną.

W miejscowości Tylawa na koniec 2009 r. zarejestrowanych było 15 podmiotów gospodarczych, w tym m.in.: handel – 4, hotelarstwo – 2, transport – 2, inne usługi (rozrywka, ubezpieczenia, usługi rzemieślnicze) – 2, agroturystyka - 2

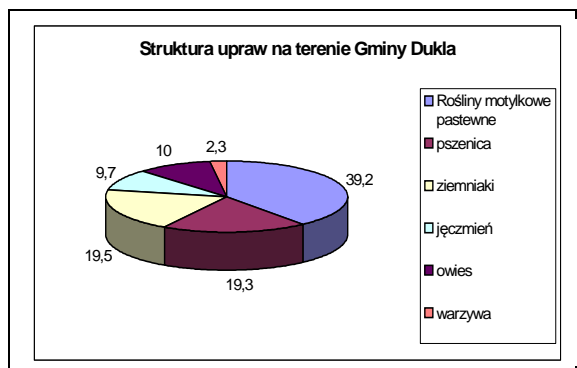
BEZROBOCIE

W połowie 2008 r. stopa bezrobocia w powiecie krośnieńskim wynosiła 12,4 % (4343 bezrobotnych, w tym 2967 kobiet, gmina Dukla – 851, w tym 574 kobiety). Niezależnie od powyższych danych statystycznych na terenie gminy występuje bezrobocie ukryte. Skutki tego bezrobocia łagodzi emigracja zarobkowa (legalne i nielegalne formy zatrudnienia) do krajów Europy Zachodniej. Wg. stanu na koniec 2008 r. z Tylawy wyemigrowało w tym celu ok. 40 osób, tj. prawie 10% mieszkańców miejscowości (tj. około 20% ludności w wieku produkcyjnym).

ROLNICTWO

W Gminie Dukla, wg danych powszechnego spisu rolnego z 2002 r. liczba osób pracujących wyłącznie lub głównie w swoim gospodarstwie rolnym wynosiła ogółem 777. Liczba indywidualnych gospodarstw rolnych wynosiła ogółem 3 554. Dominowały gospodarstwa bardzo małe – do 1ha (działki rolne) i jest ich 33,1 % oraz małe w przedziale od 1 do 5 ha, jest ich 2120, tj. 59,6 %. Gospodarstw powyżej

15 ha i więcej było zaledwie 36, tj. 0,01%. O dużym rozdrobieniu i o trudności w organizowaniu upraw może świadczyć również szachownica pól. Średnia liczba działek przypadająca na 1 gospodarstwo wynosiła ogółem 8, przy czym w grupie obszarowej gospodarstw 5 -10 ha sięga nawet 12.

Obsada zwierząt na 100 ha użytków rolnych wynosiła: bydło 35 sztuk, trzoda chlewna 10 sztuk, owce 5 sztuk.

W miejscowości Tylawa brak towarowych gospodarstw rolnych. Większość to gospodarstwa drobne, produkujące głównie na samozaopatrzenie własnej rodziny i często krewnych zamieszkałych w miastach.

Struktura gruntów w miejscowości Wietrzno przedstawia się następująco:

Nazwa użytku	Powierzchnia (ha)	%
grunty orane (role)	260,2054	59,95
łąki	4,5878	1,06
pastwiska	29,2896	6,75
sady	19,6476	4,53
tereny mieszkaniowe	22,2535	5,13
lasy	63,8802	14,72
drogi	18,8612	4,34
wody	1,0400	0,24
nieużytki	14,2244	3,28
ogółem	433,9897	100,00

Zdecydowana większość użytków rolnych to grunty klasy IV, jedynie w dolinie Jasiołki znajduje się nieco użytków rolnych III klasy.

INFRASTRUKTURA

Drogi

Układ sieci komunikacyjnej Gminy Dukła (o charakterze mieszanym, rusztowo – promienistym) został ukształtowany w wyniku żywiołowego, historycznego rozwoju obszaru.

Główne ciągi komunikacyjne gminy będą w następujących kierunkach:

- Rzeszów - Barwinek
- Tylawa - Komańcza
- Dukła - Gorlice

Układ sieci komunikacyjnej Gminy Dukła jest zdeterminowany takimi czynnikami jak:

- a) historyczne położenie Dukli przy szlaku handlowym prowadzącym z Polski przez Przełęcz Dukielską na Węgry i kraje bałkańskie;
- b) możliwości rozwoju gminy zgodnie z konfiguracją terenu, głównie w dolinach.
- Przez gminę przechodzą następujące drogi i ciągi komunikacyjne:

- ❑ krajowe:
  - droga nr 9 (E – 371) Radom - Rzeszów - Barwinek z przejściem granicznym w Barwinku, odcinek biegnący przez Gminę Dukla ma długość 24,342 km;
- ❑ wojewódzkie:
  - droga nr 888 Rymanów – Daliowa,
  - droga nr 897 Tylawa – Komańcza – Wołosate – granica państwa,
  - droga nr 993 Gorlice – Nowy Żmigród – Dukla,Łączny przebieg dróg wojewódzkich w Gminie Dukla 22,862 km
- ❑ powiatowe (w Wietrznie):
  - droga nr 19 212 Tylawa – Mszana – Chyrowa
  - droga nr 19 222 Tylawa – Zyndranowa,Łączny przebieg dróg powiatowych w Gminie Dukla 68,730 km.
- ❑ gminne – publiczne (w Tylawie):
  - 548, 549 R Tylawa-Smreczne,
  - 478 Tylawa
  - 158 Tylawa-DrymakŁączna długość dróg gminnych w Gminie Dukla wynosi 34,15 km.

Oprócz dróg gminnych publicznych w gminie istnieje około 800 km dróg dojazdowych do zabudowań, pól i lasów.

Wymienione drogi stanowią węzeł powiązań komunikacyjnych w Gminie. Główne drogi komunikacyjne na terenie Gminy to drogi wojewódzkie i powiatowe – 61% łącznej długości wszystkich dróg, a droga krajowa 16 %. Publiczne drogi gminne, będące wypełnieniem dróg głównych stanowią 23% łącznej długości wszystkich dróg. Położenie Dukli w węźle drogi krajowej, wojewódzkich i powiatowych stanowi o jej atrakcyjności komunikacyjnej, poprzez łatwą i stosunkowo dobrą dostępność. Przebieg drogi nr 9 poprzez obszary zabudowy mieszkaniowej jest problematyczny ze względu na wysokie obciążenie ruchem tranzytowym. Drogi gminne pod względem technicznym są słabo dostosowane do potrzeb obecnego ruchu drogowego, są wąskie i z racji konfiguracji terenu bogate w podłużne spadki, ponadto charakteryzują się wysoką degradacją techniczną i niską wytrzymałością nawierzchni. Zarówno drogi gminne publiczne jak i drogi dojazdowe występujące na terenie Gminy wymagają modernizacji i przebudowy tak, aby można było je dostosować do obowiązujących normatywów i bezpieczeństwa użytkowników ruchu, poprzez wzmocnienie nawierzchni, wykonanie poszerzenia na łukach, poszerzenie jezdni oraz wykonanie przekrojów ulicznych z chodnikami dla pieszych. Taka sama jest ocena dróg powiatowych i gminnych w miejscowości Tylawa.

Sieć kanalizacyjna

Systemem kanalizacyjnym objętych jest tylko 22 % mieszkańców Gminy. Aktualnie na terenie Gminy dominującym sposobem pozbywania się ścieków socjalno-bytowych jest gromadzenie ich w różnego typu zbiornikach - dołach chłonnych, zbiornikach przelewowych lub szczelnych. Nieczystości ze zbiorników są okresowo wybierane. Szacuje się, że w ten sposób odprowadzane są ścieki z około 80% zabudowy, z tego około 1300 gospodarstw gromadzi ścieki w zbiornikach bezodpływowych. W miejscowości Tylawa brak kanalizacji sanitarnej jest największym, nierozwiązanym problemem bytowym.

Wodociągi

Na terenie Gminy Dukla ponad 45 % mieszkańców korzysta z indywidualnych ujęć wody, a 54,3 % ludności zaopatrywanych jest z wodociągów zbiorowych lub lokalnych. Aktualnie pod zarządem Gminy Dukla znajduje się miejski wodociąg w Dukli liczący 12,2 km oraz wodociągi obsługujące zabudowę Gospodarstw Rolnych w Zawadce Rymanowskiej i Mszanie, których długość wynosi 3,1 km. Pozostałe wodociągi, o łącznej długości 65,2 km zarządzane są przez spółki wodne w 11 sołectwach, a nadzór nad nimi sprawuje Starostwo Powiatowe w Krośnie. Łączna długość sieci wodociągowej na terenie gminy wynosi 80,5 km. Oczekiwana jest zmiana sposobu uzdatniania wody na bardziej bezpieczny dla zdrowia mieszkańców. Nieliczni mieszkańcy zaopatrują się w wodę ze studni przydomowych.

Sieć gazowa

Gmina Dukla jest zgazyfikowana w ok. 65%. Źródłem zaopatrzenia w gaz odbiorców w Gminie Dukla są istniejące stacje redukcyjno-pomiarowe I stopnia, zlokalizowane w następujących miejscowościach:

- Równe –2 stacje,
- Wietrzno - 2 stacje,

Ponadto w Łękach Dukielskich znajduje się stacja poboru gazu zasilana z gazociągu wysokiego ciśnienia DN 150/125/100, PN 1,6 MPa, relacji Rogi – Równe – Wietrzno - Sulistrowa.

Sieć gazową na terenie gminy stanowią: gazociąg wysokoprężny biegnący od Miejsca Piastowego przez Równe do Sulistrowej oraz sieć gazociągu średniego i niskiego ciśnienia w poszczególnych miejscowościach. Północna część gminy, czyli miejscowości: Dukla, Nadole, Teodorówka, Iwła, Głójsce, Cergowa, Jasionka, Zboiska, Równe, Wietrzno i Łęki Dukielskie jest w całości zgazyfikowana, natomiast południowa część gminy w tym miejscowość **Tylawa** nie posiada sieci gazowej.

Telekomunikacja

Dostęp do usług telefonii stacjonarnej ma ok. 85 % mieszkańców gminy. Prawie w każdej miejscowości została w ostatnim czasie wybudowana linia telefoniczna. W miejscowościach: Dukla, Cergowa, Nadole, Teodorówka, Iwła, Głójsce, został ułożony światłowód. Automatyczne centrale telefoniczne zaspakajają potrzeby mieszkańców gminy w tym zakresie. Uzupełnieniem tradycyjnych usług telekomunikacyjnych są świadczone również na terenie Gminy usługi telefonii bezprzewodowej, które wypierają tradycyjną telefonię.

Energetyka

Podstawowym źródłem zaopatrzenia w energię elektryczną jest istniejąca sieć średniego napięcia (SN) 30kV i 15 kV- wyprowadzona ze stacji elektroenergetycznych 110 kV/SN (GPZ- Główne Punkty Zasilania), usytuowane poza granicą gminy w GPZ Krosno Białobrzegi i GPZ Besko. Przez tereny miejscowości: Zawadka Rymanowska, Tylawa i Barwinek przebiega linia najwyższych napięć 400 kV relacji Krosno Iskrzynia-Lemesany (Słowacja).

Sieć internetowa

Na terenie Gminy Dukla działa sieć internetowa, w którą włączone są wszystkie zespoły szkół z terenu gminy oraz liceum ogólnokształcące w Dukli, a także biblioteka publiczna. Gmina zapewnia szkołom darmowy dostęp do Internetu.

OŚWIATA

Docelowy program wdrażania reformy oświaty narzucił dalsze działania w kierunku optymalizacji bazy szkół na terenie Gminy, polegające na utworzeniu dwóch ponadpodstawowych okręgów szkolnych tj. dla południowo-wschodniej części Gminy w Jaśliskach i dla części pozostałej w Dukli.

Na terenie gminy obecnie działają następujące placówki oświatowe:

- szkoły ponadgimnazjalne:
  - Zespół Szkół nr 2 w Dukli – w skład, którego od 01 września 2010 roku wchodzi następujące Szkoły Publiczne:
  - Gimnazjum w Dukli, Liceum Ogólnokształcące im. Św. Jana z Dukli w Dukli, Technikum w Dukli, Uzupełniające Liceum Ogólnokształcące dla dorosłych w Dukli oraz Szkoła Policealna dla Dorosłych w Dukli.
- zespoły szkół publicznych:
  - Zespół Szkół nr 1 w Dukli
  - Szkoła Podstawowa w Głojskach
  - Szkoła Podstawowa w Iwli
  - Zespół Szkół Publicznych w Jasionce
  - Zespół Szkół Publicznych w Łękach Dukielskich
  - Zespół Szkół Publicznych w Równem
  - **Zespół Szkół Publicznych w Tylawie**
  - Szkoła Podstawowa w Wietrznie

W latach 1996 - 2007 dokonano modernizacji i rozbudowano budynki szkolne w Dukli, Iwli, Jasionce, Tylawie, Łękach Dukielskich i w Równem. W Dukli trwają prace przy budowie nowego gimnazjum wraz z halą sportową. W budynku tym docelowo ma mieścić się także liceum ogólnokształcące. Inwestycje planuje zakończyć się we wrześniu 2010 roku. Zespół Szkół Publicznych w Tylawie w pełni zaspokaja potrzeby mieszkańców miejscowości w zakresie oświaty podstawowej natomiast brak Sali gimnastycznej i przedszkola w obecnej sytuacji demograficznej miejscowości staje się widoczną niedogodnością.

OCHRONA ZDROWIA

Na sytuację zdrowotną i socjalną mieszkańców spośród wielu czynników ważną rolę odgrywa dostęp do opieki medycznej. Opieka zdrowotna w Gminie Dukla realizowana jest przez Niepubliczne Zakłady Opieki Zdrowotnej: Viva, Vita, Revita, Pilny-Med oraz Medicus w Dukli (dwa), Łękach Dukielskich, Iwli, Głojskach, Jasionce, Tylawie. Ze stacjonarnej opieki i z badań specjalistycznych mieszkańcy Gminy w większości korzystają z przychodni specjalistycznych oraz ze szpitala w Krośnie. Zakłady Opieki Zdrowotnej prowadzą działalność w pomieszczeniach dawnych wiejskich ośrodków zdrowia, przychodni rejonowej w Dukli i budynkach prywatnych. Mieszkańcy Tylawy korzystają głównie z ośrodków zdrowia w Tylawie i Dukli. Występują jednak trudności w dostępie do usług stomatologicznych.

KULTURA

Na terenie Gminy Dukła zachowały się liczne zabytki architektury, chronione na mocy Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie dóbr kultury, z czego:

- 30 wpisano do rejestru zabytków,
- 330 objęte nadzorem konserwatorskim,
- 174 to stanowiska archeologiczne.

Na terenie gminy jest 17 kościołów rzymsko - katolickich, 6 z nich to dawne cerkwie greckokatolickie (wszystkie zabytkowe). W Łękach Dukielskich znajduje się świątynia Polskiego Kościoła Narodowego. Jest też cerkiew greckokatolicka w Olchowcu jedna nowo wybudowana, prawosławna cerkiew w Zyndranowej oraz dom modlitwy (zbór) baptystów w Zboiskach.

Ośrodek Kultury wraz z kinem „Promień”- jest to największa instytucja na kulturalnej mapie Gminy, skupiająca różnego rodzaju zespoły artystyczne oraz mająca istotny wpływ na życie kulturalne.

Działalność kulturalna w miejscowości Tylawa skupia się w Domu Ludowym, w którym ma siedzibę Koło Gospodyń Wiejskich. W bieżącym roku powstało Stowarzyszenie Rozwoju wsi Tylawa i okolic „Razem Lepiej”, które w swych staraniach statutowych ma również rozwój działalności kulturalnej. Ponadto miejscem wydarzeń kulturalnych w miejscowości Tylawa jest Zespół Szkół Publicznych, zabytkowy kościół parafialny oraz zajazd „Domenico”.

SPORT

Na terenie Gminy działa 6 zarejestrowanych ludowych klubów sportowych oraz 9 uczniowskich klubów działających przy Zespołach Szkół Publicznych. Preferowane dyscypliny to piłka nożna i tenis stołowy.

W Tylawie przy Zespole Szkół Publicznych działa Uczniowski Klub Sportowy, którego aktywność sportowo – rekreacyjna skupia się na boisku przy Zespole Szkół Publicznych w Tylawie.

BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Na terenie Gminy Dukła działa 14 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych, które są zarejestrowane jako stowarzyszenia.

Ochotnicza Straż Pożarna w Tylawie skupia w swoich szeregach 35 ochotników (większość to młodzież oraz kilku seniorów). Jednostka OSP jest dobrze wyposażona w sprzęt gaśniczo – ratowniczy (m.in. dwa samochody gaśnicze, agregat prądotwórczy, pompę szlamową), który zgromadzony jest w remizie. Członkowie OSP aktywnie uczestniczą w akcjach ppoż, a także w życiu społecznym i kulturalnym miejscowości.

III. OCENA ZASOBÓW MIEJSCOWOŚCI

Informacje na temat podstawowych zasobów charakteryzujących miejscowość Tylawa zostały sporządzone na podstawie analizy dyskusji na ogólnych zebraniach mieszkańców, na których mieszkańcy określili jak postrzegają swoją miejscowość. Tabela poniżej przybliży obserwatorowi zewnętrznemu obecny stan i obrazuje w pewien sposób moment rozwoju, w jakim obecnie znajduje się miejscowość.

Zasoby – to wszelkie elementy materialne i niematerialne miejscowości i otaczającego ją obszaru, które mogą być wykorzystane obecnie lub w przyszłości w realizacji publicznych bądź prywatnych przedsięwzięć odnowy miejscowości.

W analizie zasobów brano pod uwagę następujące rodzaje zasobów:

- ✓ środowisko przyrodnicze,
- ✓ środowisko kulturowe,
- ✓ dziedzictwo religijne i historyczne,
- ✓ obiekty i tereny,
- ✓ gospodarka, rolnictwo,
- ✓ sąsiedzi i przyjezdni,
- ✓ instytucje, ludzi, organizacje społeczne.

Rodzaj zasobu	Brak	Jest o znaczeniu małym	Jest o znaczeniu średnim	Jest o znaczeniu dużym
Środowisko przyrodnicze				
- walory krajobrazu				X
- walory klimatu (mikroklimat, wiatr, nasłonecznienie)				X
- walory szaty roślinnej (np. runo leśne)				X
- cenne przyrodniczo obszary lub obiekty				X
- świat zwierzęcy (ostoje, siedliska)				X
- osobliwości przyrodnicze				X
- wody powierzchniowe (cieki, rzeki, stawy)				X
- podłoże, warunki hydrogeologiczne			X	
- gleby, kopaliny			X	
Środowisko kulturowe				
- walory architektury wiejskiej i osobliwości kulturowe			X	
- walory zagospodarowania przestrzennego			X	
- zabytki			X	
- zespoły artystyczne		X		
Dziedzictwo religijne i historyczne				
- miejsca, osoby i przedmioty kultu		X		
- święta, odpusty, pielgrzymki			X	
- tradycje, obrzędy, gwara			X	
- legendy, podania i fakty historyczne			X	
- ważne postacie historyczne		X		
- specyficzne nazwy			X	
Obiekty i tereny				
- działki pod zabudowę mieszkaniową			X	
- działki pod domy letniskowe		X		
- działki pod zakłady usługowe i przemysł	X			
- pustostany mieszkaniowe, magazynowe i po przemysłowe	X			
- tradycyjne obiekty gospodarskie wsi (kuźnie, młyny)	X			
- place i miejsca publicznych spotkań		X		

- miejsca sportu i rekreacji		x		
Gospodarka, rolnictwo				
- specyficzne produkty (hodowle, uprawy polowe)	x			
- znane firmy produkcyjne i zakłady usługowe	x			
- możliwe do wykorzystania odpady poprodukcyjne	x			
Sąsiedzi i przyjezdni				
- korzystne, atrakcyjne sąsiedztwo (duże miasto, arteria komunikacyjna, atrakcja turystyczna)			x	
- ruch tranzytowy				x
- przyjezdni stali i sezonowi			x	
Instytucje				
- placówki opieki społecznej	x			
- szkoły				x
- Dom Kultury				x
Ludzie, organizacje społeczne				
- OSP				x
- KGW				x
- Stowarzyszenia				x

Najważniejszym elementem zasobów miejscowości Tylawa jest zabytkowy kościół z przełomu XVIII wieku, który stanowi główny element centrum miejscowości. Położony w jego pobliżu budynek Zespołu Szkół Publicznych oraz Dom Ludowy uzupełniają tę funkcję. W celu zapewnienia lepszej dostępności i funkcjonalności tych obiektów konieczne jest uporządkowanie ich otoczenia przez utwardzenie placu parkingowego, który służyłby pełnej obsłudze centrum miejscowości oraz powiązanie tych obiektów siecią dróg wewnętrznych, ciągów pieszych i ścieżek o ulepszonej nawierzchni oraz ich oświetlenie.

IV. ANALIZA SWOT MIEJSCOWOŚCI.

Kierując się zasadami przyjętymi dla kreowania strategii w otoczeniu biznesowym lub samorządowym postanowiono posłużyć się bardzo wygodnym narzędziem planistycznym, jakim jest analiza SWOT. Jest to analiza mająca na celu przeprowadzenie inwentaryzacji zasobów oraz ustalenie słabych i mocnych stron miejscowości oraz najbliższego otoczenia społeczno-gospodarczego, infrastrukturalnego i przyrodniczego, które przekłada się bezpośrednio na szanse i/lub zagrożenia wsi w okresie perspektywnym.

Praca nad analizą SWOT miejscowości Tylawa w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego związanego z przeprowadzeniem diagnozy sytuacji miejscowości, pozwoliły na uzyskanie opinii, spostrzeżeń, wniosków i uwag odnośnie stanu wyjściowego. Zdobyta wiedza umożliwiła przeprowadzenie dyskusji na temat wewnętrznych atutów, możliwości i pozytywnych cech Tylawy umożliwiających podejmowanie skutecznych działań służących rozwojowi społeczno-gospodarczego.

Wiele uwagi poświęcono także czynnikom hamującym tę działalność. Dyskusja na temat pozytywnego i negatywnego wpływu otoczenia zewnętrznego na proces tworzenia warunków do wzrostu konkurencyjności regionu dotyczyła określenia okazji, możliwości i szans oraz zagrożeń związanych z planowaniem, organizacją, zarządzaniem, a zwłaszcza finansowaniem działań ze środków zewnętrznych w tym z Unii Europejskiej.

CZYNNIKI WEWNĘTRZNE.

Mocne strony:

1. Korzystne położenie w pobliżu głównych ciągów komunikacyjnych..
2. Opracowany miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.
3. Walory przyrodniczo - krajobrazowe.
4. Brak zakładów produkcyjnych zanieczyszczających środowisko.
5. Wysoki stopień uzbrojenia w sieć wodociągową, gazową, dobrze rozwinięta sieć elektro - energetyczna i telefoniczna.
6. Usytuowanie w południowej części gminy.
7. Dobrze funkcjonująca oświata i dobry dostęp do służby zdrowia.
8. Systematycznie rozwijana baza sportowo- rekreacyjna..
9. Tradycje i zwyczaje kulturalne i sportowe..
10. Miejsce kultu religijnego.
11. Funkcjonujące koło gospodyń wiejskich, pielęgnujące tradycje lokalne.

Słabe strony:

1. Zły stan techniczny dróg, brak chodników.
2. Brak sieci kanalizacji sanitarnej.
3. Zły stan obiektów użyteczności publicznej.
4. Ograniczone możliwości finansów publicznych gminy na rzecz miejscowości.
5. Brak instytucji kultury.
6. Brak miejsc pracy.
7. Brak zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży w czasie wolnym od nauki.
8. Duże rozdrobnienie gospodarstw rolnych.
9. Niski poziom płac w regionie.
10. Ukryte bezrobocie
11. Brak uzbrojonych terenów inwestycyjnych..
12. Bariery architektoniczne dla niepełnosprawnych.
13. Trudne warunki geograficzno-klimatyczne i glebowe do rozwoju produkcji rolniczej.

CZYNNIKI ZEWNĘTRZNE.

Szanse:

1. Położenie przygraniczne w pobliżu drogi krajowej (międzynarodowej).
2. Otwarcie większości granic Polski (możliwość kształcenia i legalnej pracy za granicą).
3. Planowana budowa drogi szybkiego ruchu S-19.
4. Sprzyjające walory do rozwoju turystyki, agroturystyki i turystyki weekendowej.
5. Możliwość uzyskania środków z zewnętrznych źródeł finansowania - w tym z funduszy Unii Europejskiej na finansowanie przedsięwzięć z zakresu rozwoju infrastruktury technicznej i społecznej.
6. Sprzyjająca polityka państwa i regionalna, w tym adresowana do rozwoju obszarów wiejskich ze strony rządu i władz wojewódzkich.
7. Bliskość większych ośrodków miejskich (Jasło, Krosno, Sanok)

8. Rozwój przedsiębiorczości na terenach wiejskich.
9. Nawiązanie współpracy z innymi miejscowościami i gminami.
10. Rozwój oświaty i społeczeństwa informacyjnego.

Zagrożenia:

1. Niestabilny system prawny - szczególnie podatkowy - w Polsce.
2. Trudno dostępny pieniądz (niestabilność kredytowa).
3. Niestabilność polityczna i gospodarcza państwa.
4. Bezrobocie w regionie.
5. Postępujące rozwarstwienie ekonomiczne społeczeństwa.
6. Niebezpieczeństwo niepełnego wykorzystania szans, jakie dają środki UE.
7. Odływ wykwalifikowanych pracowników do innych regionów i za granicę.

V. PLAN DZIAŁAŃ

Zapisy zawarte w Planie Odnowy Miejscowości Tylawa spełniają warunek zgodności z zapisami zawartymi w dokumentach dotyczących rozwoju gminy tj. Strategią Rozwoju Gminy Dukła, Planem Rozwoju Powiatu i Strategią Rozwoju Województwa Podkarpackiego oraz zapisami strategii Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007 - 2013. Cele i zadania określone w Planie Odnowy Miejscowości są wewnątrznie zgodne a ich osiągnięcie i realizacja nie powoduje negatywnych skutków dla osiągnięcia celów i realizacji zadań strategii wyższego rzędu. Plan Odnowy Miejscowości Tylawa zakłada realizację wielu działań ze sfer społeczno- kulturalnego i gospodarczego życia mieszkańców.

Dla potrzeb gminy Dukła opracowano dokumenty strategiczne określające cele rozwojowe, a następnie zadania, jakie powinno się zrealizować w ciągu najbliższych lat, aby poprawić sytuację społeczno-gospodarczą miejscowości wchodzącej w skład całej gminy. W celu stworzenia zbioru inwestycji, działań i zadań, jakie należy przeprowadzić w okresie krótkoterminowym i perspektywicznym na terenie miejscowości Tylawa posłużono się przede wszystkim sugestiami mieszkańców oraz wynikami analizy SWOT.

Zadania do realizacji

Planowanymi do realizacji zadaniami w Tylawie są:

1. **(Zabytki)** – odnowa i konserwacja zabytkowego kościoła pw. Wniebowzięcia NMP wraz z uporządkowaniem jego zabytkowego otoczenia
2. **(Ekologia)** – Zaprojektowanie i budowa przydomowych kanalizacji sanitarnych w m. Tylawa
- umożliwienie wejścia w program wykorzystania energii odnawialnych poprzez budowę systemów solarnych i foto-woltanicznych dla mieszkańców wsi.
3. **(Kultura)** - Modernizacja i doposażenie Domu Ludowego w Tylawie wraz z zagospodarowaniem jego otoczenia.
4. **(Komunikacja)** - Odbudowa powiatowej i gminnej infrastruktury drogowej w Tylawie.
5. **(Bezpieczeństwo - 1)** – Budowa strażnicy OSP w Tylawie

6. **(Bezpieczeństwo-2)** – Projektowanie i budowa chodnika wzdłuż drogi międzynarodowej S9 oraz dokończenie budowy oświetlenia ulicznego w Tylawie.
7. **(Rekreacja)** - Rozbudowa i doposażenie obiektów rekreacyjno – sportowych w Tylawie, budowa boiska wielofunkcyjnego w m. Tylawa.
8. **(Oświata)** – Budowa sali gimnastycznej przy Zespole Szkół Publicznych w Tylawie, adaptacja budynku Starej Szkoły w Tylawie na przedszkole zbiorcze.

Wszystkie wyżej wymienione zadania możliwe będą do realizacji głównie przy dużej aktywności własnej mieszkańców, umiejętnie kierowanych przez miejscowych liderów, przy zrozumieniu i współpracy ze strony władz samorządowych lokalnych i regionalnych. Warunkiem koniecznym jest zapewnienie odpowiedniego poziomu finansowania tych zadań ze strony samorządu gminnego, powiatowego i regionalnego, instytucji dysponujących środkami Unii Europejskiej, innych instytucji publicznych oraz firm prywatnych.

Uzasadnienie realizacji zadań.

Realizacja zamierzonych zadań przyczyni się do rozwoju kultury w miejscowości Tylawa, podniesienia standardów i jakości życia zarówno jego mieszkańców jak też przybyszów.

Rozwój infrastruktury technicznej ma znaczenie dla rozwoju lokalnej gospodarki i zaspokajaniu potrzeb społecznych mieszkańców

Odbiorcy projektu.

Odbiorcami projektu będą przede wszystkim mieszkańcy Tylawy i okolicznych miejscowości, rodziny lokalnych przedsiębiorców i inwestorów, turyści, a w przypadku niektórych inwestycji będzie on oddziaływał na całą gminę Dukła.

Oczekiwane rezultaty.

Realizacja zadań w ramach Planu Odnowy Miejscowości Tylawa przyczyni się do podniesienia poziomu życia lokalnej społeczności, zmniejszenia dysproporcji dostępie do podstawowych usług dla ludności wiejskiej, rozwoju społeczno-kulturowego oraz pobudzenia aktywności społecznej mieszkańców, aktywności sportowo-rekreacyjnej a w ślad za tym stanu zdrowia mieszkańców, polepszenia wizerunku miejscowości,. Ma służyć głównie integracji społeczności lokalnej i wzrostowi lokalnego patriotyzmu, rozwojowi organizacji społecznych oraz zmniejszeniu problemów w sferze patologii społecznych.

Szacowany koszt realizacji zadań.

Rodzaj zadania (nazwa skrókowa)	Cel	Przeznaczenie	Łączny koszt (tys. zł)	Źródła pozyskania środków
Zabytki	Uratowanie cennego obiektu kultury i polepszenie jego dostępności dla mieszkańców i turystów	Promocja i rozwój miejscowości, nowe miejsca parkingowe	450	UE-PROW Środki własne parafii
Ekologia	Kanalizacja Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej	Polepszenia jakości życia mieszkańców, zwiększenie atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej	3300	UE-PROW Budżet Gminy
	Solar Znaczne zmniejszenie emisji zanieczyszczeń w Parku Krajobrazowym	Polepszenie jakości życia mieszkańców, obniżenie zużycia i kosztów energii	500	UE-PROW Budżet Gminy
Kultura	Modernizacja Domu Ludowego i obniżenie kosztów jego eksploatacji	Zwiększenie dostępności obiektu kultury dla integracji mieszkańców miejscowości	850	UE-PROW Budżet Gminy
Komunikacja	Ulepszenie nawierzchni dróg, poprawie bezpieczeństwa kierowców i pieszych	Zwiększenie dostępności miejscowości dla jej mieszkańców i turystów	2500	UE-RPO Budżet Państwa Budżet Powiatu Budżet Gminy
Bezpieczeństwo 1	Zwiększenie bezpieczeństwa mieszkańców Tylawy i okolic	Zabezpieczenie przeciwpożarowe obiektów i ludzi	1000	PZMiUW Budżet Państwa Budżet Gminy
Bezpieczeństwo 2	Racjonalizacja i uzupełnienie oświetlenia ulicznego oraz chodników	Zwiększenie bezpieczeństwa osobistego mieszkańców i przyjezdnych	400	Budżet Gminy
Rekreacja	Budowa boiska wielofunkcyjnego	Zapewnienie przestrzeni do rekreacji i uprawiania sportów masowych dla mieszkańców i turystów sezonowych	400	UE-PROW LEADER + Budżet Gminy
Oświata	Budowa sali gimnastycznej i adaptacja budynku Starej Szkoły na przedszkole	Zapewnienie wychowania fizycznego przedszkolnego dla dzieci z Tylawy, Barwinka, Mszany i Zydranowej	4000	UE-RPO Budżet Gminy

Harmonogram realizacji zadań.

RODZAJ ZADANIA	ROK 2010	ROK 2011	ROK 2012	ROK 2013	ROK 2014	ROK 2015	ROK 2016
Zabytki		X	X	X			
Kanalizacja					X	X	X
Kultura	X	X					
Komunikacja	X	X	X	X	X	X	X
Bezpieczeństwo - 1					X	X	

Bezpieczeństwo - 2		X	X				
Rekreacja	X	X	X				
Oświata	X	X	X				

Wdrożenie i monitorowanie planu.

Wdrożenie Planu Odnowy Miejscowości Tylawa rozpocznie się poprzez przyjęcie go uchwałą Zebrania Wiejskiego Wsi Tylawa a następnie zatwierdzenie go uchwałą Rady Miejskiej w Dukli. Wdrożenie tego planu zleca się Burmistrzowi Gminy Dukla i Sołtysowi Wsi Tylawa wraz z Radą Sołecką.

Monitorowanie każdego przedsięwzięcia - czyli dbanie o prawidłowy jego przebieg przez cały czas jego trwania - polega na systematycznym zbieraniu, zestawianiu i ocenie informacji rzeczowych i finansowych w postaci ustalonych wskaźników, które opisują jego postępowanie i efekty.

W monitorowaniu planu biorą udział wszystkie podmioty oraz komórki organizacyjne Urzędu Miejskiego w Dukli zaangażowane we wdrażanie Planu Odnowy Miejscowości Tylawa. Oceną wdrażania Planu zajmie się Sołtys Wsi Tylawa wraz z Radą Sołecką. Aktualizacja planu może się odbywać corocznie a za jej aktualizację odpowiedzialni są autorzy planu.

VI. OPIS I CHARAKTERYSTYKA OBSZARÓW O SZCZEGÓLNYM ZNACZENIU.

Mając na uwadze położenie miejscowości Tylawa na głównym przebiegu Przełęczy Dukielskiej (ok.500 m n.p.m.) wzdłuż ciągu komunikacyjnego (droga krajowa nr.9) i 4 km od granicy państwowej pełni ona w pewnym sensie funkcję reprezentacyjną dla osób wjeżdżających na terytorium Polski ze Słowacji.

Dla mieszkańców wsi Tylawa obszarami o szczególnym znaczeniu są :

- Najważniejszym obszarem o szczególnym znaczeniu dla miejscowości jest zabytkowy kościół Parafialny pw. Wniebowstąpienia NMP z przełomu XVIII wieku, który stanowi główny element i centrum miejscowości. Kościół oprócz funkcji typowo sakralnych jest również chętnie odwiedzany przez turystów. Kościół jako zabytek wymaga znacznych remontów i bieżącej konserwacji.

- Zespół Szkół Publicznych w Tylawie to obszar również położony w centrum wsi w niedalekiej odległości od Kościoła szczególnie związany z bezpieczeństwem i edukacją najmłodszych mieszkańców wsi Tylawa oraz pobliskich miejscowości z których dzieci uczęszczają do ZSP Tylawa wymaga budowy placu zabaw oraz sali gimnastycznej. W celu zapewnienia lepszej dostępności i funkcjonalności tych obiektów konieczne jest uporządkowanie ich otoczenia przez utwardzenie placu parkingowego (wspólnego dla szkoły i Kościoła), który służyłby pełnej obsłudze

centrum miejscowości oraz powiązanie tych obiektów siecią dróg wewnętrznych (499,528,570,578) o ulepszonej nawierzchni oraz ich oświetlenie.

- Dom Ludowy z przyległym placem to centrum kulturalne wsi w którym odbywają się spotkania, konferencje, zebrania wiejskie, organizowane są zabawy dla dzieci i dorosłych. Na placu przy Domu Ludowym co roku 15 sierpnia organizowany jest festyn dożynkowy połączony z odpustem parafialnym. Powyższe imprezy i spotkania spełniają funkcje kulturalne sprzyjające nawiązywaniu kontaktów społecznych a także pełnią funkcje związane promocją miejscowości jak i całej gminy. Obiekt wymaga gruntownego remontu m. in. wymiany rynien, konserwacji dachu, wykonania podmurówki, płyty odbojowej itp. Plac przy Domu Ludowym wymaga zagospodarowania m. in. położenia kostki brukowej przed wejściem ,budowy parkingu wraz z drogą dojazdową itp.

- Odcinki chodnika do wykonania przy drodze krajowej nr 9. Pierwszy to łącznik (ok.300m), który połączyłby odcinek już istniejącego odcinka z „górną „ częścią wsi, który już wymaga remontu z odcinkiem chodnika położonym przy ZSP Tylawa ,drugi odcinek to od ZSP Tylawa do skrzyżowania z DP19212 do m. Mszana. Połączenie tych odcinków pozwoliłoby na znaczącą poprawę bezpieczeństwa dla mieszkańców wsi a zwłaszcza dzieci w drodze do szkoły tym bardziej, że jest to odcinek szczególnie niebezpieczny (wypadki ze skutkiem śmiertelnym).Koniecznym jest też budowa odcinka chodnika począwszy od mostu na rzece Mszanka do hotelu Bartnik wzdłuż DK 9.

- Zaadaptowanie placu (działki nr 524-525/2-526/2-527) pod boisko pełnowymiarowe z bieżnią , które oprócz funkcji typowo sportowych pełniłoby również funkcję jako jako miejsce do ćwiczeń i organizacji zawodów strażackich oraz jako lądowisko dla helikoptera w przypadku sytuacji kryzysowych.

- Dokończenie oświetlenia ulicznego wzdłuż DP19212 ,które w znaczący sposób polepszyłoby bezpieczeństwo dla mieszkańców wsi Tylawa i Mszana, oraz modernizacja oświetlenia przy ciągu drogi DK 9 na całej długości miejscowości.

VII. PODSUMOWANIE

Opracowany Plan Odnowy Miejscowości Tylawa zakłada w przeciągu najbliższych lat realizację kilku zadań. Istotą tych zadań jest pobudzenie aktywności środowisk lokalnych oraz stymulowanie współpracy na rzecz rozwoju i promocji wartości związanych z miejscową specyfiką społeczną i kulturową.

Zakładane cele planu przewidują wzrost znaczenia Tylawy jako znaczącego ośrodka rozwoju kultury, edukacji, sportu i rekreacji.

Realizacja Planu Odnowy Miejscowości Tylawa ma także służyć integracji społeczności lokalnej, większemu zaangażowaniu w sprawy miejscowości, zagospodarowaniu wolnego czasu dzieci i młodzieży oraz rozwojowi organizacji społecznych.